

Peter Tollarovič¹

Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta

<https://orcid.org/0000-0002-2214-1993>

90 ROKOV SLOVENSKEJ KATOLÍCKEJ MODERNY – GENÉZA POJMU A SÚČASNÝ VÝSKUM²

Slovenskú literatúru medzivojnového obdobia – resp. Československej republiky charakterizuje viacprúdovosť, ktorú možno osobitne sledovať prostredníctvom výskumu poézie. Trvalou súčasťou tohto obdobia je katolícka moderna. Uplynulo 90 rokov od prvých básnických zbierok Pavla Gašparoviča Hlbinu – Začarovaný kruh (1932), Cesta do raja (1933), ku ktorému sa v tomto roku začali pridávať ďalší autori. Pojem slovenská katolícka moderna a básnici tohto zoskupenia sa čoskoro etablovali a stali sa do roku 1948 živou súčasťou modernej slovenskej poézie. V príspevku sa budeme venovať genéze pojmu slovenská katolícka moderna, ktorý bol často označovaný ako pojem „z druhej strany“ – od evanjelikov – konkrétne z pera literárneho kritika Ruda Brtáňa. Korešpondencia viacerých katolíckych protagonistov však túto tézu nepotvrzuje. Budeme tiež analyzovať význam *Antológie mladej slovenskej poézie* (1933), zostavenej Rudolfom Dilongom, pre ďalšie smerovanie slovenskej katolíckej moderny, uvažovať o vzťahu pojmu katolícka moderna a poetizmus, nadrealizmus – avantgardy, a sledovať, ako prebiehal literárnohistorický výskum po roku 1989, keďže ten v časoch socializmu nebol možný (nerátajúc publikácie vydané v exile). V ostatnom decéniu vyšlo viacero monografií, ktoré profilovo mapujú tvorbu autorov, ktorých radíme ku katolíckej moderne (Ján Motulko, Janko Silan, Paľo Oliva, Karol Strmeň, Pavol Gašparovič Hlbina). Pozrieme sa tiež na čitateľskú dostupnosť jednotlivých diel v edíciách týchto básnikov a poetiek.

Kľúčové slová: slovenská katolícka moderna, slovenská poézia, Rudolf Dilong, Janko Silan, Pavol Gašparovič Hlbina, avantgarda

¹ peter.tollarovic@uniba.sk

² Príspevok je výstupom z grantového projektu VEGA 1/0644/22 *Štruktúrne analýzy poézie*.
Zodpovedná riešiteľka: doc. PhDr. Andrea Bokníková, PhD. Doba riešenia: 2022 – 2025.

V slovenskej literárnej histórii sa všeobecne uvádza ako počiatok slovenskej katolíckej moderny básnická zbierka Pavla Gašparoviča Hlbinu *Začarovaný kruh* (1932). Nestala sa však ojedinelým zjavom. Čoskoro vyšla Antológia mladej slovenskej poézie v Spolku sv. Vojtecha, ktorá naznačila určitú snahu o spoločné vystúpenie mladých katolíckych básnikov. Zostavovateľom bol Rudolf Dilong, ktorý sa stal súčasťou katolíckej moderny zbierkou *Hviezdy a smútok* z roku 1934, hoci dovtedy publikoval už 3 zbierky, ktoré však s katolíckou modernou nemajú nič spoločné. Možno ich označiť ako ruralisticky ladené. Ani v tomto kontexte nebol Dilong sám.

Ako sme uviedli, datovanie počiatku slovenskej katolíckej moderny nie je sporné. Ako problematické sa javí objasnenie samotného označenia slovenská katolícka moderna. V Československom kontexte ide o jasné vyhranenie sa voči českej katolíckej moderne. „Pripájam sa, chcem sa pripájať k Tebe, ku katolíckej moderne. Aby nás bolo viac a aby sme boli výbojnejší,“ napísal v liste Pavlovi Gašparovičovi Hlbinovi literárny kritik, vtedy ešte študent Jozef Kútnik-Šmálov. Ďalej v liste uvádza: „I Vás by to tešilo. Aspoň by ste neostali sám. Lebo I. Javor a R. Dilong (hoci tamten kňaz a tento rehoľník) neznamenajú v postupe katolíckej moderny plus ale mínus. Nevedeli (či nechceli?) naším duchom presiaknuť“ (rukopis listu P. G. Hlbinovi s dátumom 8. 2. 1933; SNK, Lit. archív, osobný fond P. G. Hlbina). Kútnik teda už na začiatku roka 1933 jasne rozlišuje medzi básnikmi – kňazmi (Javor, Dilong) a Hlbinom, ktorého vníma ako autora modernej spirituálnej poézie.

Taktiež nemožno hovoriť o negatívnom prijatí označenia katolícka moderna samotnými básnikmi a katolíckmi. Hlbina a Kútnik-Šmálov ako predstavitelia konzervatívnej línie bojovníkov proti avantgarde už v čase vydania *Začarovaného kruhu* sami používajú pojem katolícka moderna, bez ohľadu na to, či toto označenie pochádza z evanjelickej strany, ako to neskôr uvádza literárna história, najmä Július Pašteka. Ten z hľadiska genézy pojmu konštatuje: „Naproti tomu sami príslušníci tohto básnického okruhu nepoužívali toto označenie, počnúc Dilongovou Antológiou mladej slovenskej poézie“ (Pašteka, 2002: 37). Hlbina s Kútnikom už začiatkom roka 1933 v korešpondencii zhodne používajú pojem katolícka moderna (napr. v citovanej pasáži listu Kútnika z 8. februára 1933), teda ešte pred vydaním spomínanej Antológie. Pašteka tak vlastne nepravdivo tvrdí, že jej predstavitelia si toto označenie neudelili sami: „Ak sa zavše uvádzalo, že príslušníci katolíckej moderny sami si dali toto označenie, nezodpovedá to pravde. Nedali si ho, pretože nemohli a nesmeli. Viazala ich cirkevná ortodoxia, záväzná disciplína, ktorá im v tom bránila (Pašteka, 2002: 38). Dilong pri obrane svojej *Antológie mladej slovenskej poézie* (1933) naozaj nepoužíva pojem katolícka moderna, ako zdôrazňuje Pašteka, no treba uviesť, že aj Dilong (okrem Hlbinu a Kútnika) pojem katolícka moderna používa napríklad už vo svojej recenzii Hlbinovho

Začarovaného kruhu na stránkach katolíckej svätovoješskej Kultúry: „Hlbina prichádza ako vyznávač súčasnej katolíckej moderny“ (Rudolf Dilong, Kultúra 1932, roč. 4, č. 11: 845). Ako je zrejmé, korešpondencia predstaviteľov slovenskej katolíckej moderny odhaľuje dosiaľ skryté (nielen) literárne súvislosti. V tomto kontexte je veľmi užitočná antológia korešpondencie slovenských nadrealistov, ktorá vyšla v roku 2022 pod názvom *Slovenský nadrealizmus v korešpondencii* a jej zostavovateľmi sú Dušan Teplan a Marián Kamenčík. Rovnako prínosná by bola antológia korešpondencie slovenskej katolíckej moderny.

Po roku 1948 sa o katolíckej moderne písalo iba v negatívnych súvislostiach. Literárni vedci používali pojem tzv. katolícka moderna, čo malo degradovať jej postavenie. Paradoxne však aj niektorí exiloví básnici používajú pojem tzv. katolícka moderna. Tento úzus prebral aj Martin Marcinčin vo svojej monografii o Karolovi Strmeňovi, o čom sa ešte zmienime.

Rozsiahle akademické *Dejiny slovenskej literatúry 5* slovenskú katolícku modernu veľmi stručne, no pomerne nezaujato reflektujú, a to kapitolkou s názvom *Básnici spirituálno-reflexívnej poézie*. Autorom state je Zdenko Kasáč. Medzi známe pramene o dejinách slovenskej literatúry zaraďujeme *Dejiny slovenskej literatúry* Stanislava Šmatláka. Vo svojom novom porevolučnom vydaní *Dejín slovenskej literatúry 2* (2007), v kapitole *Podoby katolíckeho spiritualizmu v modernej poézii*, prichádza k sebareflexii, keď konštatoval, že jeho odmietavé tvrdenie ohľadom katolíckej moderny v prvom vydaní *Dejín slovenskej literatúry* z roku 1988 bolo celkom pomýlené.

Milan Hamada pripravil v 60. rokoch na vydanie výber zo všetkých jedenástich Hlbinových zbierok, ktorý vyšiel pri príležitosti básnikovej šesťdesiatky, teda v roku 1968, pod názvom *Víno svetla*. V tomto uvoľnenom období vyšli i nové zbierky Svetoslava Veigla *Mesto na návrší* a Janka Silana *Oslnenie*. Dvadsať rokov predtým, a rovnako dvadsať rokov potom, nevyšlo autorom katolíckej moderny nič. Na rozdiel od dvoch menovaných, ktorým, ako i mnohým ďalším predstaviteľom, vyšli v ostatných slobodných desaťročiach súborné vydania básnických zbierok, Hlbinovi nevyšla žiadna antológia jeho diela. *Víno svetla* je doposiaľ posledným výberom z jeho tvorby. Výber obsahuje 13 básní z *Harmoniky* a rovnako sú zastúpené všetky básnické zbierky autora. Zostavovateľ chcel čitateľom predložiť výber, v ktorom predstaví Hlbina ako básnika ovplyvneného predovšetkým českým poetizmom. Prínosom je tiež uvažovanie Viliama Turčányho, ktorý vo svojej monografii *Rým v slovenskej poézii* (1975) neopomenul slovenskú katolícku modernu. Na margo Hlbinovej poézie hovorí Turčány o orgiách s rýmom. Venuje sa ešte veršom Paľa Ušáka-Olivu. O Dilongovi ako exulantovi sa vyjadriť nemohol, táto stať neprešla cenzúrou.

Medzi prvých literárnych vedcov, ktorí sa po roku 1989 systematicky začali venovať problematike katolíckej moderny, patrí Jozef Melicher. Venoval sa viacerým

autorom slovenskej katolíckej moderny, najmä Jankovi Silanovi, Jánovi Harantovi a Karolovi Strmeňovi. Dodajme, že Melicherov prínos v popularizácii katolíckej moderny v prvej polovici 90. rokov je nesporný. Pre objektivnosť však treba dodať, že počiatkom 90. rokov vzniklo viacero prác, ktoré v odhaľovaní „bielych miest v slovenskej literatúre“ slovenskú katolícku modernu často nekriticky priam adorovali, čím paradoxne vyvolali určitý odpor voči nej. Reprezentatívnosť antológie Daniela Heviera *Spomienka na anjela* (1994) alebo Hamadovho výberu *Poézia slovenskej katolíckej moderny* (2008) je diskutabilná.

Dozaista najznámejšou prácou o katolíckej moderne je encyklopedicky ladená monografia Júliusa Pašteku *Tvár a tvorba slovenskej katolíckej moderny* (2002). Možno konštatovať, že je všeobecne rešpektovanou a dosiaľ neprekonanou monografiou, ktorá stabilne načrtla kontúry toho, čo dnes chápeme pod pojmom katolícka moderna, vrátane osobností, ktoré v tejto súvislosti registrujeme. Jeho periodizácia začína Hlbinovým *Začarovaným kruhom* a končí až kapitolou *Otvorená perspektíva*, kde čítame mená dodnes žijúcich básnikov, napr. Michala Chudu alebo Teofila Klasa. 16 mien na obálke – Dilong, Haranta, Hlbina, Mihálik, Milov, Motulko, Oliva, Sandtner, Silan, Slavkovian, Strauss, Strmeň, Turčány, Veigl, Zvonický – predznamenáva autorovo chápanie katolíckej moderny. Z toho je 11 kňazov a 5 laikov. Na rozdiel od starších koncepcií Pašteka teda vyčleňuje aj tzv. laickú líniu. Toto označenie patrí katolíkom – laikom, teda nie presbyterom, nie kňazom, nie rehoľníkom. Rovnako hovorí o poetkách, ktoré možno uvádzať v súvislosti s týmto pojmom. Hoci kniha vyšla už pred viac ako 20 rokmi, je ešte dostupná. Dodnes z nej čerpá literárna veda, o čom svedčia najnovšie práce o Olivovi, Silanovi či Strmeňovi.

V tomto prehľadovom príspevku chcem priblížiť najmä menej známe práce o katolíckej moderne, ktoré nemusia byť známe všetkým slovakistom, ktorí majú záujem o štúdium katolíckej moderny. V tejto súvislosti je pozoruhodná práca Jána Gallika *Slovenská katolícka moderna v stredoeurópskom priestore* (2015), ktorá ponúka nové uvažovanie o ukotvení moderny v širších geografických súvislostiach. Nachádzame tu dve komparačne ladené štúdie o tvorbe Jakuba Demla a Janka Silana a taktiež Jana Zahradníčka a Jána Harantu. Sleduje tiež preklady slovenskej katolíckej moderny do českého jazyka. Na rovnakom pracovisku, teda na Fakulte stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, vznikol aj konferenčný zborník *Piráti krásy* (2014), keď mali sté výročie narodenia básnici Oliva, Šprinc i Silan. V zborníku publikovali monografisti týchto básnikov – Jozef Brunclík, Ján Gallik či Edita Príhodová. V tom istom roku vyšiel na rovnakej pôde monotematický zborník venovaný Pavlovi Straussovi pod názvom *Pavol Strauss a katolícka moderna*.

Všeobecnejšie ladená konferencia o katolíckej moderne sa uskutočnila na Filozofickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku, čoho výsledkom je zborník

Kontexty a inšpirácie katolíckej moderny (2011). Ako konštatoval Peter Mráz v časopise *Knižná revue*:

Štúdie tejto knihy reflektujú poéziu básnikov katolíckej moderny v spätosti s dobovými modernými a avantgardnými smermi. Katolícku modernu nazerajú ako kultúrny fenomén na rozhraní literárnej histórie, kulturológie, dejín estetických a politických ideí, resp. dejín cirkvi. Dokazujú, že básne katolíckej moderny sa formovali v nadnárodnom literárno-kultúrnom kontexte, že jej poetika nie je bez súvislosti s literatúrou francúzskej, českej, poľskej, resp. sprostredkovane aj anglickej. (Mráz, 2012)

Považujeme za potrebné uviesť aj publikácie, ktoré katolícku modernu reflektujú nekriticky alebo laxne. Medzi ne patrí kniha *Slovenská katolícka moderna v premenách času*, v ktorej Ján Frátrik síce autenticky, no pomerne skresľujúco interpretuje históriu katolíckej moderny. Rovnako knižná práca Antona Laučeka *Katolícka moderna* (2003) nie je pre výskum prínosom.

V nasledujúcej časti príspevku priblížime edičné a literárnovedné spracovanie jednotlivých autorov v abecednom poradí. Kvantitatívne najproduktívnejším autorom je jednoznačne Rudolf Dilong, ktorý vydal pred odchodom do exilu 19 básnických zbierok a potom v exile 70 ďalších zbierok. Jedným z prvých pokusov o komplexnejšie zmapovanie jeho života a tvorby predstavuje konferenčný zborník z dvoch konferencií, ktoré sa v roku 2005 konali v Ružomberku a Bratislave pri príležitosti Dilongovej storočnice. V ňom publikovali Dilongovi pamätníci (Aloš Stankovský, Svetoslav Veigl, Valéria Krivdová) či mladí začínajúci literárni vedci (Marián Kamenčík, Jana Juhásová alebo Monika Kekeliaková). Z krátkej štvorstranovej štúdie Mariána Kamenčíka Dilong v Hlohovci sa po rokoch vyklúla obsiahla monografia *Z Hlohovca do Honolulu a späť* z roku 2019, ktorá má vyše 400 strán, hoci mapuje iba krátke obdobie Dilongovho pôsobenia v Hlohovci. Asi toto je cesta výskumu Dilongovho života a diela. Detailný heuristický výskum podľa jeho životných zastávok. Okrem týchto dvoch spomenutých kníh treba uviesť aj zborník *Rudolf Dilong a stredoeurópska katolícka moderna* z konferencie konanej v Nitre v roku 2017. V nej publikovalo viacero českých slovakistov (Martin Kučera, Petr Kučera alebo Vendula Kučerová). Horšie je to s dostupnosťou Dilongovho diela. Hoci Július Pašteka vydal vo vydavateľstve Petrus 3 zväzky Dilongovho diela, ide o výbery, ktoré nepredstavujú Dilongovo dielo komplexne – najmä čo sa týka jeho exilovej tvorby. Okrem toho vyšla iba reedícia zbierky *Honolulu, pieseň labute*, a to ešte v roku 1998. Zbierka však nie je v kontexte Dilongovej tvorby obzvlášť reprezentatívna.

V súvislosti s Jánom Harantom možno hovoriť o patričnom spracovaní jeho diela. V roku 2006 vyšlo obsiahle súborné dielo nazvané *Spolu v zemi požehnaney*.

Autorom sprievodnej štúdie je Július Pašteka. Toto súborné dielo obsahuje nielen vydané zbierky do roku 1948, no taktiež dovtedy verejnosti neznáme rukopisné zbierky, ktoré tvoria takmer 2/3 súborného diela. Monografiu venovanú jeho životu a dielu napísal Ján Gallik a nazval ju *Ján Haranta v literárnokritickom kontexte* (2011). V nej chronologicky podľa jednotlivých zbierok predstavuje autorovu tvorbu a život.

Hoci Július Pašteka vždy uvádzal Pavla Gašparoviča Hlbinu ako priekopníka katolíckej moderny, nikdy mu neodpustil jeho zradu – príklon k socialistickému realizmu. Preto v čase keď kompletizoval Silanovo, Šprincovo, Olivovo či Harantovo dielo, Hlbinu systematicky obchádzal, nevenujúc mu edičnú či literárnovednú pozornosť, ktorá by presahovala intencie jeho komplexnej monografie *Tvár a tvorba slovenskej katolíckej moderny*. Doteraz jediným výberom z jeho diela je *Víno svetla* v edícii Milana Hamadu, o ktorom sme sa už zmienili. Rovnako chýbala monografia tematizujúca jeho básnické dielo. Vyšla až v roku 2023 pod názvom Pavol Gašparovič Hlbina a slovenská katolícka moderna. Podobná situácia nastala aj v prípade Vojtecha Miháliku, ktorého však Pašteka na rozdiel od Hlbinu rehabilitoval. Avšak výber z jeho raných básní, najmä claudelovských litánií, vyšiel až v roku 2015 pod názvom *Litánie loretánske a iné básne*. Hlbinovi i Mihálikovi venovala pozornosť Jana Juhášová v titulnej štúdii *Od symbolu k latencii* svojej monografie. Autorka tu sleduje genézu modernej slovenskej duchovnej poézie. Jej korene nachádza v 30. rokoch 20. stor. v tvorbe básnikov slovenskej katolíckej moderny. Juhášová hovorí o očisťovaní básne v poetickej technike Pavla Gašparoviča Hlbinu (2016).

Svojho monografistu a editora našiel v osobe Jozefa Brunclíka aj Ján Motulko ako jeden z posledných žijúcich laických predstaviteľov katolíckej moderny. Tu možno sledovať určitý paradox, ktorý však v kontexte slovenskej literatúry nie je až tak výnimočný. Skôr ako bolo dostupné Motulkovo súborné dielo *Za nekonečnom svitá I: V mimózach vietor* (2020) a *Za nekonečnom svitá II: Puknutý hlas* (2021) vyšla o básnikovi monografia *Introvertnosťou ku katarzii* (2014). V nej Brunclík prehľadovo reflektuje básnikovu tvorbu od juvenílií až po 21. storočie. Pomerne rozsiahlo (takmer 20 strán) analyzuje Motulkovu spojitosť s katolíckou modernou v kapitole Motulkova spojitosť s katolíckou modernou v literárno-kritickom kontexte.

Osobité postavenie patrí básnikovi Paľovi Ušákovi-Olivovi. Ten zomrel v mladom veku a akúsi sumarizáciu jeho diela vykonali už je spolupútnici knihou *Tak umieral básnik Paľo Oliva* (1942), ktorú zostavili jeho priatelia Janko Silan a Mikuláš Šprinc. Potom ho čitateľskej verejnosti priblížil aj básnik Štefan Moravčík výberom *Bozk pozná smútok úst* (1991). Najväčšiu zásluhu má však opäť Július Pašteka, ktorý vydal jeho súborné dielo – dokonca i časopisecké básne, čo urobil iba v prípade Olivu a Silana. Zhromaždil tiež spomienky jeho spolužiakov z trnavského gymnázia. Mozaiku Olivovho života a diela dopĺňa nová monografia

Moniky Zumríkovej-Kekeliakovej *Poézia Paľa Olivu* (2021). V nej reflektuje dovtedajšiu recepciu Olivovho diela a sama ponúka vlastný pohľad na jeho dielo, napr. prostredníctvom mien, múz a svätíc v jeho tvorbe. Oliva tak jednoznačne patrí medzi najkomplexnejšie ukotvených autorov z hľadiska literárnohistorického a edičného pohľadu.

Janko Silan očaril Júliusa Pašteku, ale aj iných literárnych vedcov, napr. Jána Zambora alebo Editu Príhodovú, spomedzi básnikov katolíckej moderny najväčšími. V prípade Pašteku bola dôvodom jeho ideologická čistota v každom období jeho tvorby, vycizelovanosť verša a autentickosť výrazu. Preto jeho dielo spracoval spomedzi všetkých básnikov ako prvé. Vydal ho vo vydavateľstva Lúč až v ôsmich samostatných knihách. Reflektoval nielen jeho pôvodnú tvorbu, ale aj preklady liturgických hymnov či preklady z nemčiny. V ostatných rokoch ponúka nový pohľad na Silanovo dielo Edita Príhodová. Vrcholom jej výskumu je monografia *Spievam, lebo milujem...* (2020). Hoci Silanova pôvodná básnická tvorba vyšla po roku 1989 kompletne, zaslúžila by si novú edíciu pre jej terajšiu opätovnú nedostupnosť. Kritický pohľad na jeho osobnosť ponúkajú historici, napr. Anton Hruboň, ktorý publikoval jeho krátku báseň dedikovanú Alexandrovi Machovi.

Zvláštnu pozornosť venoval Július Pašteka laikovi Karolovi Strmeňovi. Edične pripravil jeho pôvodné dielo v troch zväzkoch vo vydavateľstve Petrus a tiež preklady rumunského básnika Eminescu alebo čínskeho básnika Tu Fu. V kontexte slovenskej poézie má azda ešte väčší význam jeho prekladateľské než pôvodné básnické dielo. Rozsiahla je tiež monografia Matúša Marcinčina z roku 2022 nazvaná *Krištál' na zabudnutom ostrove*. Marcinčin ako jediný používa pojem tzv. katolícka moderna, s ktorým pracovala aj marxistická literárna veda, aby katolícku modernu relativizovala. Ako sme však aj v tejto štúdii uviedli, pojem sa udomácnil už v čase vydania Hlbinovej prvej zbierky *Začarovaný kruh*.

Medzi básnikov, ktorí pred emigráciou natoľko nezarezovali, patrí Mikuláš Šprinc. Napriek tomu jeho dielo vysoko hodnotil Július Pašteka a opäť vo vydavateľstve Michala Vaška pripravil súborné vydanie jeho diela, ktoré vyšlo v roku 2003. Završením vydavateľskej činnosti tohto vydavateľstva je súborné vydanie diela Svetoslava Vegila *Keď anjel v tebe spieva* (2006), ktoré objemom knihy pripomína Bibliu. Veigl bol vtedy jediným žijúcim básnikom, ktorý sa dožil publikovania svojho súborného diela. Editorom bol Miroslav Daniš a autorom rozsiahleho literárnovedného textu Jozef Brunclík. Na rozdiel od Veigla na vydanie súborného diela stále čaká Gorazd Zvonický. Hoci o ňom vyšla publikácia *Básnik pravdy a krásy* (2013), nespĺňa kritériá adekvátnej literárnovednej práce.

Rozporuplne možno vnímať konštatovanie na prebale Veiglovho súborného diela, že ide o posledného žijúceho príslušníka generácie slovenskej katolíckej moderny. Pokiaľ by bola reč o kňazských básnikoch, možno súhlasiť. No medzi mladú povojnovú vlnu katolíckej moderny patrili Viliam Turčány. Básnickú tvorbu

tých čias predstavil opäť Július Pašteka pri príležitosti jeho 70. narodenín výberom *Srdce zve a vyzváňa* a tiež autor tohto príspevku výberom k jeho 90-tke *Dar*. Ak kritériom príslušnosti k slovenskej katolíckej moderne je publikovanie modernej spirituálnej poézie do nástupu socializmu, potom za posledného básnika katolíckej moderny možno považovať práve Viliama Turčányho. Ak by sme však jej datovanie chceli vymedziť časovo v intenciách demokratického Československa, potom by za jej koniec bolo možné uvádzať rok 1949, nie 1948, ako sa niekedy uvádza, pretože časopisy so spirituálnou poéziou prestali vychádzať až začiatkom roka 1949. Teda ešte aj v tomto roku básnici slobodne publikovali pôvodnú tvorbu.

Cieľom tohto stručného príspevku bolo predstaviť kontúry pojmu katolícka moderna, ktorý, ako sme uviedli, je etablovaný v literárnom prostredí asi 90 rokov. Taktiež sme predstavili stav súčasného výskumu a edičného spracovania jednotlivých autorov. Z uvedených skutočností možno vyvodíť aktuálne potreby ďalšieho výskumu, prípadne prehodnotenia doterajších zistení a hľadanie nových perspektív.

Literatúra

- Brunclík, J. (2014). *Introvertnosťou ku katarzii*. UKF Nitra
- Gallik, J. (2011) *Ján Haranta v literárnokritickom kontexte*. Múzeum Čadca.
- Gallik, J. (2015). *Slovenská katolícka moderna v stredoeurópskom priestore*. UKF Nitra.
- Juhásová, J. (2016). *Od symbolu k latencii*. Verbum.
- Pašteka, J. (2002). *Tvár a tvorba slovenskej katolíckej moderny*. Lúč.
- Príhodová, E. (2002). *Spievam lebo milujem...* Literárne informačné centrum.
- Veigl, S. (2006). *Keď anjel v tebe spieva...* Vydavateľstvo Michala Vaška.
- Zumríková-Kekeliaková, M. (2021). *Poézia Paľa Olivu*. Modrý Peter.

Петер Толарович

**90 ГОДИНА СЛОВАЧКЕ КАТОЛИЧКЕ МОДЕРНЕ –
ГЕНЕЗА ПОЈМА И САВРЕМЕНА ИСТРАЖИВАЊА**

Резиме

Католичка модерна представља важан појам у контексту словачке међуратне поезије. Њен природни развој је заустављен преваходно због промене режима након 1948. године. Ни књижевна теорија није могла адекватно да се посвети анализи ове поезије. Нове прилике за то су се указале тек након 1989. године. Након више од 90 година се могу анализирати приступи католичкој модерни и њеним представницима појединих теоретичара књижевности. Изгледа да се током последње деценије у извесном смислу завршила одређена етапа која је у другачијим околностима могла бити реализована много раније.

Кључне речи: словачка католичка модерна, словачка поезија, Рудолф Дилонг, Јанко Силан, Павол Гашпарович Хлбина, авангарда

Peter Tollarovič

**90 YEARS OF SLOVAK CATHOLIC MODERNA – GENESIS OF THE TERM
AND CURRENT RESEARCH**

Summary

Slovak catholic modern school represents an important phenomenon in the context of Slovak interwar poetry. Especially thanks to the change of regime after 1948, its natural development stopped. Likewise, literary science could not adequately address this poetry. Only after 1989 did new opportunities arise. After more than 90 years, it is possible to analyse the approaches of individual literary scholars to the Slovak Catholic Modern School and its representatives. It turns out that in the last decade, in a certain sense, a particular stage was completed, which under other circumstances would have been feasible much earlier.

Keywords: Slovak Catholic Moderna, Slovak poetry, Rudolf Dilong, Janko Silan, Pavol Gašparovič Hlbina, avant-garde